Kulttuuripoliittinen selonteko

Sivistysvaliokunnan kuuleminen 5.3.2025, ympäristöministeriö

Kulttuuripoliittisen selonteon kulttuurikäsitys on kiitettävän laaja. Kulttuuriperintö ja kulttuuriympäristö on tunnistettu perustaksi kulttuurin arvoketjulle ja ihmisten identiteeteille. Käsitys kulttuurista huomioi, miten **kulttuuri, luonto ja ympäristö ovat syvässä vuorovaikutuksessa toisiinsa**. Puhdas ja monimuotoinen luonto on yksi tärkeimmistä vaalittavista kulttuuriperinnöistämme ja pääomistamme.[1]

Laaja kulttuurikäsitys laajentaa myös kulttuuritoimijoiden joukkoa. Monipuolinen **kansalaistoiminta** tuottaa aktiivisesti kulttuuria, joten yhteiskunnan sivistäjän ja vahvistajan rooli on ammattimaisia kulttuurin tuottajia laajemmalla pohjalla.

Kulttuuriympäristöjen, rakennussuojelun ja luonnon virkistyskäytön kehittäminen sekä segregaation torjunta ovat keskeisiä keinoja, joilla ympäristöministeriö toteuttaa selontekoa. **Kyky lukea kulttuuriympäristöä ja -maisemaa sekä taito kulkea luonnossa ovat kansalaistaitoja ja perintöä, joiden säilymistä on tuettava**. Ympäristö- ja kulttuuriperintökasvatuksen kohderyhminä ovat tavallisimmin lapset ja nuoret, mutta näitä taitoja on vahvistettava myös aikuisilla.

Ympäristöministeriö korostaa kulttuurin **saavutettavuutta**, ja että kulttuuriympäristöjen säilyminen kulttuurin perustana koko maassa vaatii jatkuvaa panostusta. Eriytyminen sekä maan sisällä että kaupunkien sisäinen segregaatio haastavat kulttuurin saavutettavuutta ja kulttuuriympäristöjen säilymistä yhä enemmän.

Ympäristöministeriö tukee kaikkien väestöryhmien luontosuhdetta ja luonnon saavutettavuutta kehittämällä luonnon virkistyskäyttöä. Tämä toteuttaa kohdassa 3.1 mainittua toimenpidettä

- Huolehditaan, että kulttuuri tukee ihmisten luontosuhteen kehittymistä, jotta hyvinvoiva luonto säilyy kulttuuriperintönä tulevaisuuteen.

Rakennukset välittävät konkreettisella tavalla aikansa kulttuuriperintöä tuleville sukupolville

Ympäristöministeriö kiinnittää huomiota **rakennusperintöön ja kulttuuriympäristöihin**, joilla on keskeinen rooli kestävän yhteiskunnan rakentajana. Olemassa olevan rakennuskannan säilyminen käytössä on ensiarvoisen tärkeää kestävyyden kaikista näkökulmista.

Kulttuuriympäristöt ja rakennusperintö ovat sisäänrakennettuja osia kulttuurin arvoketjun pohjana. Niillä on usein välineellistä ja käyttöarvoa, mutta myös **itseisarvo** kulttuuriomaisuutena. **Tilojen vajaakäyttö** on aikamme ongelma, joka kohtaa kulttuuri- ja kansalaistoimijoiden tilatarpeiden kanssa. **Käyttötarkoituksen muutoksia ja väliaikaista käyttöä** on edistettävä, mutta samalla tiloille tulee tehdä pidemmälle ulottuvia suunnitelmia,

[1] https://stmuseovirastoprod.blob.core.windows.net/museovirasto/Kulttuuriperintobarometri-2021.pdf

ympäristöministeriö / erityisasiantuntija Annukka Lyra

huolehtia **jatkuvasta kunnossapidosta** ja varmistaa, että toimijat voivat tehdä pitkän tähtäimen suunnitelmia.

90 prosenttia maamme rakennuskannasta on rakennettu vuoden 1940 jälkeen. **Rakennuskantamme on nuorta** ja siitä on suojeltu kansainvälisesti verraten pieni osa. Siksi meillä on iso vastuu pitää hyvää huolta kulttuuriomaisuudesta ja suhtautua myös moderniin rakennuskantaan säilyttävällä otteella. Sieltä nousevat tulevaisuuden helmet.

Esimerkiksi valtion kulttuurihistoriallisesti arvokasta kiinteistöomaisuutta on kehitettävä strategisesti ja sen itseisarvo tunnustaen. Tarvittaessa julkisia toimintoja kootaan arvokkaimpiin kohteisiin.

Korjaus- ja perinnerakentaminen on työvoimavaltainen ala, jonka taloushyödyt kohdentuvat hyvin aluetalouteen. Se vaatii **erityisosaamista, jonka taitajien riittävyys on turvattava** koko maassa.

Käytännössä yllä mainitut seikat sisältyvät kohdassa 3.1. mainittuun toimenpiteeseen:

- Arkeologisen kulttuuriperinnön suojelua sekä rakennetun kulttuuriympäristön säilymistä vahvistetaan kehittämällä kohteiden kestävää hoitoa sekä vajaakäytössä olevien rakennusperintökohteiden ja muiden tilojen hyödyntämistä kulttuuritoiminnassa.

Vastuullisuutta on seurattava systemaattisesti

Selonteon määrittelemät kulttuuripolitiikan tavoitteet tukevat kokonaisvaltaista **kestävyysajattelua ja ylisukupolvisuutta**. Maapallo ja Suomi on jätettävä paremmassa kunnossa tuleville sukupolville. Selonteon toimeenpanossa on huomioitava, että perustaan tunnistetut tekijät vaikuttavat läpileikkaavina myös muissa toimissa, eivätkä jää muista erillisiksi. Luonnon ja ympäristön roolia on käsitelty kattavasti liiteaineistossa, mutta sen täytyy toteutuksessa yhdistyä esimerkiksi **hyvinvoinnin ja mielenterveyden edistämiseen**.

Tavoitteissa on paikoin ristiriitoja, jotka on syytä tiedostaa toteutuksessa. Tällaisia ovat esimerkiksi tarve edistää kulttuurin digitalisaatiota ja toisaalta digitaalisen kulttuurin hiilijalanjälki. Ja vastaavasti kulttuuriviennin, -matkailun ja tapahtuma-alan kasvattaminen sekä niiden ympäristövaikutukset. Keinoja ympäristökuorman keventämiseksi on esitetty esimerkiksi LUOTO-hankkeen[2] toimenpideohjelmassa luoville aloille. **Toiminnan vastuullisuuden seurantaa on systematisoitava**.

Yksityiskohtaisena huomiona s. 27 kirjoitusasu. Jokaisenoikeudet yhteenkirjoitettuna viittaa terminä oikeuteen liikkua luonnossa. Mielleyhtymä on tarkoituksellinen, mutta tarkoituksenmukaisempaa olisi kirjoittaa se kahtena erillisenä sanana tai puhua kulttuurisista jokaisenoikeuksista ja välttää näin termien sekoittumista.

[2] https://uudenmaanliitto.fi/kehittaminen-ja-rahoitus/liiton-hankkeet/luoto/